

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ กลยุทธ์การผลิตทางการเกษตรในการช่วงชิงความหมาย
“การพัฒนา” ในระดับท้องถิ่นของภาคอีสาน

ผู้เขียน นางสาวชนพร ศรีสุขใส

ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาสังคม)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ศาสตราจารย์ ดร. อานันท์ กาญจนพันธุ์ ประธานกรรมการ

รองศาสตราจารย์ ดร. จามะรี เชียงทอง กรรมการ

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มุ่งทำความเข้าใจการปรับเปลี่ยน โครงสร้างการผลิตของชุมชนชนบท ซึ่งแปรผันไปตามความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้าน รัฐ ทุนนิยม ท้องถิ่น โลกาภิวัตน์ บนเวที “การพัฒนาการเกษตร” จนทำให้เกิดการปะทะประสานระหว่างอุดมการณ์หรือแนวคิดการพัฒนา ที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตทางการเกษตรของครัวเรือน โดยมุ่งวิเคราะห์ว่าทหกรรมการพัฒนาจากปฏิบัติการบนพื้นฐานของลักษณะและเงื่อนไขต่างๆ ที่สัมพันธ์กับการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตทางการเกษตรของชาวบ้าน ซึ่งถือเป็นกลยุทธ์ในการต่อรองหรือปรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจจากการเข้าร่วมในการพัฒนา

ข้อค้นพบสำคัญจากการศึกษาชี้ว่าการปรับเปลี่ยน โครงสร้างการผลิตของชุมชนสัมพันธ์กับการปรับเปลี่ยนความหมายและปฏิบัติการของ “การพัฒนา” ในระดับท้องถิ่นให้เข้ากับ “การพัฒนา” ในระดับโลก ทำให้การทำงานของทหกรรมการพัฒนาระดับโลกอย่าง “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” เข้ามากำกับและควบคุม การผลิตทางการเกษตรของชาวบ้าน ผ่านระบบระเบียบหรือกฎเกณฑ์ต่างๆ เพื่อผนวกรวมการผลิตที่ถูกจัดว่าเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน เช่น การทำเกษตรอินทรีย์ และการทำเกษตรผสมผสานเข้มข้นแบบอินทรีย์ และปิดกั้นกีดกัน รูปแบบการผลิตที่ไม่เข้าข่ายการพัฒนาอย่างยั่งยืน เช่น การทำเกษตรเคมี จนก่อให้เกิดการชูตริตส่วนเกิน ในการผลิตของชาวบ้านในมูลค่าที่สูงขึ้น จนทำให้ชาวบ้านขาดอิสระในการผลิต ใหม่ๆ ที่ยังคงเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตอยู่

การศึกษาครั้งนี้ยังพบอีกด้วยว่า ชาวบ้านสามารถปรับตัวและสร้างอำนาจในการต่อรองกับผู้กระทำการทางสังคมหลายกลุ่มในหลายระดับ ไม่ว่าจะเป็น รัฐ ทุนนิยม ท้องถิ่น หรือ

โลกาภิวัตน์ ผ่านการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ การผลิต ในฐานะ พื้นที่ของการตีความและการแปลง ความหมายการพัฒนา ภายใต้ความขัดแย้งระหว่างแนวคิดการพัฒนาที่ แตกต่างกันใน หมู่บ้าน ตลอดจนทำให้เห็นกระบวนการในการเลือกรับ ปรับใช้ ผสมผสาน หรือดัดแปลงความหมายการพัฒนาที่มีอยู่ในเวทีการพัฒนา ซึ่งเกิดจากการปรับใช้วาทกรรมการพัฒนาที่หลากหลาย (Discourses of Development) และแตกต่างกันอย่างน้อย 3 ลักษณะ ได้แก่ ลักษณะแรก การปรับใช้ความหมาย “การพัฒนา” เพื่อเข้าถึงทุนในการผลิต เพราะ การปรับเปลี่ยนมาสู่รูปแบบการผลิต ในความหมายของ “การพัฒนาอย่างยั่งยืน ” เช่น การทำเกษตรอินทรีย์ เป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิต จากความสามารถในการขายผลผลิตได้ในราคาดีกว่าการทำเกษตรแบบใช้สารเคมี อีกทั้งยังได้รับสิทธิพิเศษทางการค้ามากกว่าการปลูกข้าวทั่วไป ดังเช่น การให้ทุนขององค์กรระหว่างประเทศเพื่อสนับสนุนการพัฒนาการผลิตของชาวบ้านอย่างต่อเนื่อง การสนับสนุนเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำแก่ชาวนาที่ปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์ ด้วยเหตุนี้ รูปแบบการผลิตในข่ายของ “การพัฒนาอย่างยั่งยืน ” จึงสามารถสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้แก่ครัวเรือนที่มีศักยภาพในการผลิตได้

ลักษณะที่สองคือ การปรับใช้ ความหมาย “การพัฒนา” เพื่อการปรับสร้างอัตลักษณ์ ชาวนาด้วยการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิต ทางเกษตร เช่นการปรับเปลี่ยนมาทำ เกษตรอินทรีย์ ที่ไม่ใช้สารเคมี ซึ่งถือเป็นการผลิต ที่สอดคล้องกับกระแสการพัฒนาของโลกในปัจจุบันที่กำลัง ห่วงใยเรื่องการลดลงและความเสื่อมโทรมของทรัพยากรภายในโลก ได้ส่งผลให้ “ชาวนาอีสาน” ที่ผลิตข้าวอินทรีย์ส่งไปขายต่างประเทศกลายเป็นที่รู้จักในระดับโลก ด้วยเหตุนี้การทำเกษตรอินทรีย์ จึงเป็นการยกระดับหรือเพิ่มคุณค่าให้กับตัวผู้ผลิต จากการเป็นชาวนาอีสานที่เคยถูกมองว่าด้อย พัฒนา ล้าหลัง หรือถูกเรียกว่าเป็น “ลาว” หรือ “บักเลี้ยว” มาสู่การเป็นชาวนาที่ใส่ใจสุขภาพและ สิ่งแวดล้อม ฉะนั้น การตัดสินใจปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์ของหลายครัวเรือน จึงไม่ได้ ต้องการเพียงแค่การเพิ่มขึ้นของราคาผลผลิต และการสนับสนุนในเรื่องของทุนการผลิตเท่านั้น แต่ ต้องการได้รับการรับรองมาตรฐานเพื่อเพิ่มคุณค่าและสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้แก่ตนเอง

ลักษณะที่สามคือ การปรับใช้ ความหมาย “การพัฒนา” เพื่อการต่อรองกับตลาดที่มาก ด้วยกฎเกณฑ์ ด้วยการแทรกกฎ ที่กำกับควบคุมการผลิต ในแปลงเกษตรที่ได้รับรองมาตรฐานจาก มกท. แล้ว ปัญหานี้เริ่มปรากฏมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 ซึ่งเป็นปีที่มีครัวเรือนปรับเปลี่ยนมาทำเกษตร อินทรีย์จำนวนมาก จนกระทั่งถึงปัจจุบันปัญหานี้ก็ยัง ปรากฏให้เห็น จากการศึกษาพบว่า การแทรก กฎของครัวเรือนกลุ่มนี้มีสาเหตุจากการเห็นว่าเกษตรอินทรีย์ไม่ได้ให้ผลตอบแทนสูงสุดแก่พวกเขาอีกต่อไป ซึ่งมักจะเกิดขึ้นกับ ครัวเรือน ที่มีทุนในการผลิตไม่เพียงพอ หรือ กำลังตกอยู่ในภาวะ วิกฤติทางเศรษฐกิจ จนทำให้ครัวเรือนต้องทำทุกวิถีทางในการกู้เศรษฐกิจของครัวเรือนกลับคืน มา

การทำผิดกฎจึงเป็นเสมือนการแหกกรงขังของชาวบ้านที่ไร้สิทธิไร้เสียงในเวทีการพัฒนาระดับ
ใหญ่ อันนำไปสู่การทำลายความศักดิ์สิทธิ์ของกรอบกฎเกณฑ์ต่างๆ ของ “การพัฒนา”

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

Thesis Title	Agricultural Production Strategies in Meaning Contestation of “Development” in <i>Isan</i> Locality	
Author	Miss Tanaporn Srisuksai	
Degree	Master of Arts (Social Development)	
Thesis Advisor	Professor Dr. Anan Ganjanapan	Chairperson
Committee	Associate Professor Dr. Jamaree Chiengthong	Member

ABSTRACT

This study aims to understand the appropriation of production structure of rural community which has been changed in accordance with the interrelation of villagers, state, capitalism, locality, and globalization on the agricultural development arena. This has led to an articulation of developmental ideologies or concepts, which affect the household’s agricultural production patterns. This study primarily investigates development discourses created from practices of bases and conditions, which relate to the transformation of villagers’ agricultural production patterns. These patterns are considered their strategies to negotiate and adjust power relations in participating in the development.

The most critical finding from this study indicates that the changes of the community’s production structure are interdependence with the appropriation of meanings and practices of “development” at a local level, in order to suit “development” at the global level. The development discourse at the global level like “sustainable development” has dictated and controlled the agricultural productions of villagers through rules and regulations, which are integrated with productions seen as sustainable development such as organic farming and intensive mixed organic agriculture. Simultaneously, these kinds of patterns deny production patterns labeled as ‘unsustainable’, for example chemical-used agriculture. Consequently, this production pattern exploits the surplus from the production of farmers with higher value. Farmers then lack of freedom in production in spite the fact that they are owners of production factors.

This study has also found that farmers are able to adapt and have power to negotiate with social actors from multiple groups at different levels, i.e. state, capitalism, locality, and globalization, through the appropriation of production strategies. They make use of these by using them as a space of defining and changing the meanings of development amidst the conflict of dissimilar development ideologies in the village. Villagers show that they have a process to choose, adjust, combine or appropriate the meanings of development on the development stage. They have adjusted several discourses of development, which in this study has come across three types of discourses. The first type is an adjustment of development meaning to access capitals of production. Due to the change of production pattern under the meaning “sustainable development”, they do organic farming which creates product’s value of produces that can be sold better than those from chemical-used farming. Besides, organic farmers can receive extra rights in commercial activities more than those who grow ordinary rice. These rights are, for example international fund supporting farmers to produce continually, and loan with a low interest rate from a nature conservation club for villagers who want to change a production pattern to be organic. As a result, the production under the concept “sustainable development” has become the pattern which enables farmers to build economic security for households to have potential to farm organically.

The second type is the appropriation of development in an aim to reconstruct identity of farmers with the production pattern like non-chemical farming considered to be the production in the world’s current, which concerns about food scarcity and degradation of natural resources. This had led to importation of rice of Thailand to other countries. Subsequently, Isan farmers have become well-known in the global arena. The organic farming has increased the value of producers from the image of Isan farmer who was once seen as undeveloped, backward, or being discriminatively called “Lao” or “Buk Siew” (Isan dialect which literally means “comrade”, but it is commonly used to imply the discrimination against Isan people as out of date), to be farmers who care for health and environment. Therefore, several households decided to do organic farming which is not because they only want to increase the price of product and receive capitals for production, but they also desire to be guaranteed as good standard producers in order to valorize themselves and build a new image for them.

The third type is the appropriation of “development” meaning in order to negotiate with markets full of regulations and standards of organic farming by violating the rules of production control in their farms certified by the Organic Agriculture Certification Thailand (ACT). This problem has been appeared since 2002, which was the time that a lot of households changed to organic farming. This problem has been existed until the present. This study has found that villagers, who break the rules, see that organic farming no longer provides them the highest benefit. Most of farmers in this group are either have not sufficient production capitals or face economic crisis until they have to take any mean to recover their economic security back to their households. To violate the rule is as if escaping from the prison of farmers who have no rights in the larger development stage and this enables them to challenge the sacredness of rules and regulations of “development”.

